

**Vägledning till tecknande av
överenskommelse om samverkan
mellan kommun och polis gällande
arbete med avhoppare från
kriminella nätverk.**

Bakgrund

För att förhindra rekrytering till kriminella nätverk och våldsbejakande extremism och underlätta avhopp måste myndigheter och andra parter samarbeta långsiktigt och uthålligt på lokal nivå. Att bedriva avhopparverksamhet kan utöver minskat personlig lidande också användas som en kompletterande metod för att bekämpa grov och organiserad brottslighet, gängbrottslighet eller våldsbejakande extremism. Varje ärende är unikt och en särskild bedömning måste göras i det enskilda fallet utifrån samhällsekonomiska och/eller individualpreventiva vinster. Avhoppare är en målgrupp som kräver särskilda metoder och rutiner samt tydliga samverkansformer.

Syftet med denna vägledning är att utgöra ett underlag med stöd och råd till kommuner, polisen och andra myndigheter och aktörer som står i begrepp att teckna samverkansavtal innefattande avhopparfrågor. Olika kommuner kan ha olika behov och ha olika lokala förutsättningar, varför denna vägledning har flera olika inriktningar. Dels inriktningar som passar små kommuner som har ett mindre behov och kanske har ett intresse av att samverka med andra kommuner, dels större kommuner som har ett behov av att aktivt bedriva avhopparverksamhet

Syfte

Avhopparverksamhet syftar till att minska brottsligheten, de kriminella nätverkens stabilitet/styrka och det mänskliga lidandet genom att underlätta avhopp från kriminella gäng/nätverk.

Målgruppsdefinition

Avhoppare är en person som väljer att lämna en kriminell gruppering, nätverk eller organiserad brottslighet och som därför riskerar att bestraffas för sitt utträde och därmed har en latent eller konkret hotbild kopplad till sig.¹

¹ Nationella operativa avdelningens metodstöd för brottsoffer- och personsäkerhetsarbete, 2017-02-03

Samarbetsformer

Enskilda kommuner kan vara för små för att bekosta och driva egen verksamhet.

Avhopparverksamheten väntas inte bli omfattande i de mindre kommunerna varför ett annat arbets sätt och process, än de i storstadsregionerna, är bättre lämpad. En bedömning måste göras lokalt, där polisen och kommunen tillsammans identifierar ett behov av avhopparverksamhet. Det är viktigt med upparbetade rutiner och kontaktvägar. Det bör finnas kunskap hos såväl kommunen som polisen om vart man kan vända sig och vilket stöd man kan få när en kriminell vill hoppa av. Den dag ett avhopparärende dyker upp, ska man direkt veta vart man kan vända sig för att få stöd och hjälp. Verksamheten måste vara flexibel och anpassningsbar till lokala förutsättningar. Kommunpoliserna kan fungera som en kontaktyta till kommunen och vara de som uppmärksammar polisens brottsoffer- och personsäkerhetsverksamhet (Bops) om ett potentiellt ärende.

I de större kommunerna där avhopparverksamhet finns, kan samarbetet formaliseras och stärkas mellan poliser som arbetar inom avhopparverksamheten och Bops. Samverkan kan bestå av socialtjänsten, Polismyndigheten, Kriminalvården, Skatteverket, Ekobrottsmyndigheten, Kronofogden, Åklagarmyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullverket, länsstyrelsen, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Även icke myndighetsdrivna avhopparverksamheter är viktiga samverkanspartners, särskilt när det gäller placering av avhoppare.

Överenskommelse om hur myndigheterna ska hantera avhopparärenden kan med fördel vara en del av samverkansavtalet i de kommuner som har *utsatta och särskilt utsatta områden* samt *riskområden*.

Genomförande/ärendehantering

- Initiativ till insatser. Initiativet kan komma från avhopparen själv, familj, skola, socialtjänst, polis, kriminalvård eller annan aktör.
- När insatser bedöms nödvändiga kontaktar lokal kontaktperson/kommunpolis eller områdespolis Bops för ytterligare åtgärder.
- Medgivande till informationsutbyte mellan myndigheter inhämtas från avhopparen.
- En strukturerad riskbedömning (check 15) utförs av polisen för att bedöma kriminalitet och eventuell hotbild.
- Möte hålls med berörda parter.
- En initial bedömning om adekvata insatser utförs.
- Beslut av socialtjänsten om insatser.

- Överenskommelse tecknas med avhopparen gällande uppställda krav.
- Insatser inom ramen för socialtjänsten regler utförs av socialtjänsten i kommunen.
- Polisen bistår med operativa insatser vid behov.
- Polisen följer upp om individen avhåller från kriminalitet.

Insatser

För att hålla uppe motivationen hos avhopparen är det viktigt att rätt stöd sätts in skyndsamt. Bedömningen av vilka insatser som ska ges måste göras utifrån varje individs behov. Förslag på relevanta insatser finns att finna på Avhoppare.se.

Särskilt om medgivande till informationsutbyte

För att kunna prata om individer och dela information mellan myndigheter och aktörer kan individen samtycka till att sekretess häva enl. 10 kap 1 § OSL. Samtycke till informationsutbyte används för att ge myndigheter och berörda aktörer en gemensam bild av individen och därmed bättre förutsättningar för respektive verksamhet att genomföra sina insatser.

Samtycket ska vara skriftligt och omfatta samtliga, för den personen, berörda myndigheter. Om en individ samtycker till informationsutbyte men vill utesluta någon myndighet finns inte förutsättningar för arbetsmetoden avhopparverksamhet. De som inte lämnar samtycke bedöms inte vara tillräcklig motiverade för att ta emot stöd och hjälp från myndigheter och inga vidare åtgärder vidtas för avhopparen. En nationellt upprättad blankett/mall för samtycke finns, du hittar den på www.avhoppare.se.

Särskild vikt ska läggas vid att hantera uppgifterna i dessa ärenden på ett säkert sätt så att inte obehöriga får del av någon information. Antalet personer involverade i handläggningen bör minimeras.

Ansvarsområden

Det är flera olika myndigheter som har varsin del i arbetet vilket ställer krav på ett nära samarbete. Polisen har i ett avhopparärende initialt ett intensivt arbete med att identifiera risker och hotbild samt att vidta akuta skyddsåtgärder. Polisens förmåga och uppdrag rör främst att undersöka och hantera skyddsbehoven vid ärenden med avhoppare.

Socialtjänsten är den myndighet som ansvarar för insatser och bistånd. Detta innebär att en myndighetsbaserad avhopparverksamhet i huvudsak är ett kommunalt ansvar, till skillnad från ett polisiärt skyddsärende². I ett polisiärt skyddsärende finns polisanmälan och pågående förundersökning. I ett avhopparärende finns inga krav på polisanmälan.

Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver enligt 2 kap. 1 § socialtjänstlagen. Om det endast är sociala insatser som krävs är det främst ett uppdrag för kommunen, kriminalvården, beroendevården eller andra samhällsaktörer.

Förslag på aktiviteter och åtaganden som kan nämnas i en överenskommelse mellan kommunen och polisen

XX stad och polisområde XX åtar sig att under 201x samverka inom avhoppar-verksamheten. Med utgångspunkt i en gemensam behovsanalys och lokal problembild är det båda parter uppdrag att gentemot varandra tydliggöra roller och ansvar samt vilka åtaganden som respektive myndighet har, i syfte att underlätta för potentiella avhoppare och på så sätt minska brottsligheten i X-stad.

Polisens åtar sig att biträda kommunen med operativa insatser, akuta stöd- och skyddsinsatser samt utförande av strukturerade riskanalyser. Särskilt utsedda och kunniga kontaktpersoner ska utses (kommunpoliser och Bops-handläggare).

Kommunen åtar sig att skapa rutiner för hur avhoppare och polisen snabbt och enkelt kan komma i kontakt med lämplig företrädare för verksamheten. Särskilt utsedda och kunniga kontaktpersoner ska utses. Kommunens socialtjänst erbjuder stödinsatser, efter ansökan och utredning, utifrån individens behov.

Såväl kommunen som polisen ska ha beredskap för att kunna hantera ärenden akut när ett avhopparärende initieras. Fokus ska vara att tillgodose behovet av skydd och stöd utan onödig tidsspillan.

Båda parter åtar sig att följa upp verksamheten och utförda insatser inom ramen för respektive myndighetens verksamhet.

² Skyddsperson definieras i riktlinje för brottsoffer- och personsäkerhetsarbete PM 2017:6